

Ny forskrift om fangst av edelkreps i Vestfold og Telemark – bakgrunn og kommentarer

Edelkreps (*Astacus astacus*) er oppført på rødlista, i kategorien [sterkt truet \(EN\)](#). Det medfører at det skal tas spesielle forvaltningshensyn. Det er imidlertid lange tradisjoner for høsting, også flere steder i vår region. Ved å ta hensyn til minstemål, og følge bestandssituasjonen tett, vurderes det å være forsvarlig å åpne for fangst av edelkreps gjennom en ny forskrift. En ny forskrift om fangst av edelkreps i Vestfold og Telemark er kunngjort i Norsk Lovtidend med virkning fra 2. desember 2021. Kommentarer til de enkelte paragrafene i forskriften følger nederst.

Bakgrunn for forskriften

Fangst av kreps har i lang tid vært tillatt alle steder hvor arten forekommer. Fra og med 2012 ble fangst av kreps forbudt med mindre det åpnes for slik fangst (jf. [naturmangfoldlovens § 15, fjerde ledd](#)). Gjennom [forskrift om fiske etter innlandsfisk mv. og fangst av kreps](#) (innlandsfiskeforskriften) § 3 har Statsforvalteren myndighet til å åpne for fangst av kreps gjennom fastsettelse av forskrift, herunder nærmere regler om regulering jf. § 4. Dette er forutsatt at det er høstingsverdige bestander og fisket ikke utgjør noen trussel mot bestandene.

Den nasjonale [forskrift om ferskvannskreps](#) fra 2001 begrenser perioden for fangst av kreps til perioden fra 6. august kl. 18.00 til og med 14. september, og den har bestemmelse om et minstemål for kreps på 9,5 cm. En forutsetning for at Statsforvalteren skal kunne åpne for fangst av kreps i forskrift, er at det gjøres innenfor de rammer for fangsten som følger av den nasjonale forskriften.

Tradisjonen med krepsefangst (krepsefangst) er ikke like utbredt hos oss som f.eks. i tidligere Buskerud, noe som medfører at vi ikke har noe stort kunnskapsgrunnlag gjennom fangststatistikk. Kunnskapsgrunnlaget for edelkreps i Vestfold og Telemark er dog bedret de siste årene, bl.a. ved kartlegginger i Porsgrunn og Bamble¹, Siljan, Skien, Kviteseid og Notodden², Notodden³, og Holmestrand⁴. Mange bestander vurderes som høstingsverdige. Det er riktignok mange bestander der vi ikke har kunnskap, men en åpning for krepsefangst med en rapporteringsordning vil gi oss verdifull kunnskap som vil kunne brukes i videre vurderinger av bestandssituasjoner og beskatning.

Bestandssituasjonen i Vestfold og Telemark

¹ Gustavsen, P.Ø. 2007. Kartlegging av kreps i Porsgrunn og Bamble 2007. Rapport 4-2007.

² Lauritzen, B. E. og Lundeberg Aas, G. 2017. Kartlegging av edelkreps i utvalgte vann i Telemark 2017.

³ Sanda, J.I., Granlien, T. 2015. Rapport ang. forsøksfangst av ferskvannskreps i forbindelse med artsbestemmelse i Tinnemyra, Notodden kommune.

⁴ Johnsen, S.I. 2013. Nasjonal overvåking av edelkreps. Presentasjon av overvåkingsdata og bestandsstatus. NINA- Rapport 941.

Edelkreprens hovedutbredelse er Oslofjordområdet/Innlandet. Vestfold og Telemark representerer sørgrensen for artens utbredelse i dag. Mange bestander er dog resultat av utsettinger i nyere tid, blant annet i Agder, Rogaland og Trøndelag. Men det har også forekommet flyttinger innad i opprinnelig utbredelsesområde. Dette er ikke lenger tillatt, jf. [forskrift om utsetting av ferskvannsfisk mv.](#) I vår region finnes arten spredt i lavereliggende innsjøer, med kjerneområder i øvre deler av Eikerenvassdraget, Siljan-Farrisvassdraget og Notodden og omegn.

Se utbredelse på [Artskart](#).

Trusler

En av de største truslene mot bestander av edelkreps er krepsepest. Dette er en eggsporesopp som er dødelig for edelkreps. Spredning kan skje både med fiskeutstyr (teiner, åte, osv.) og ved signalkreps. Signalkreps er en fremmed art som i god tro ble satt ut i Sverige for å kompensere for tilbakegangen av edelkreps. Signalkrepsen kan bære krepsepest uten selv å bli vesentlig påvirket. Kommer signalkreps med krepsepest inn i et vassdrag med edelkreps, vil derfor edelkrepsen forsvinne.

I dag er signalkreps med krepsepest registrert både i Viken (Østfold) og Innlandet, spesielt i grensetraktene mot Sverige. Det var tidligere signalkreps i Dammane i Porsgrunn kommune, men disse ble utryddet i 2008⁵. Tiltak mot spredning av krepsepest og signalkreps er i første rekke informasjon, desinfeksjon av utstyr og kontroll av krepseåte.

Av andre trusler finner vi sur nedbør, forurensing, nedslamming av habitater og fysiske tiltak i vassdraget eller i umiddelbar nærhet.

Ny forskrift for Vestfold og Telemark

I utgangspunktet kan det synes som et paradoks at det åpnes for beskatning av en rødlistart. Der det ikke er oppstått en ny trussel (se over), vil høsting kun i liten grad utgjøre en trussel mot bestander av edelkreps. Dette er gitt at minstemålet (9,5 cm) overholdes. Edelkrepsen kjønnsmodnes ved en lengde på 7 - 8 cm, da vil minstemålet sørge for å sikre rekruttering og langtidsoverlevelse for bestandene. Dette er en viktig årsak til at vi vurderer det som forsvarlig å åpne for krepsering gjennom ny forskrift.

Selv med minstemålsbegrensing kan høy beskatning potensielt redusere gjennomsnittsstørrelse og mengden krepser, slik at det får negativ virkning på utnyttelsen av krepsebestanden noen år framover. På samme tid som det er fiskerettshavernes rett å forvalte fangst av edelkreps, er det også deres ansvar å sørge for at utnyttelsen blir best mulig uten at bestandenes eksistens trues.

[Lakse- og innlandsfiskloven § 25](#), jf. også [forskrift om organisering og drift av vassdrag](#), gir bestemmelser om organisering av fiske og om hvordan flertallet av fiskerettshavere i en lokalitet kan vedta felles regler for forvaltning av fiske og fangst av krepser, herunder vedta felles regler

⁵ Gustavsen, P. Ø. 2009. Oppfølgingsplan Dammane Landskapsvernområde. Rapport 4-2009.

innenfor rammen av offentlige bestemmelser for fisket. For å kunne foreta en nærmere vurdering av de krepsebestandene hvor en mener det kan være tvil om beskatningen er forsvarlig, pålegges fiskerettshaverne å ha tilstrekkelig kunnskap om sine krepsebestander. Slik kunnskap kan skaffes på en enkel måte gjennom å føre fangstjournaler ved fiske.

Alternativt kan det gjennomføres en undersøkelse av bestanden. Fiskerettshaverne pålegges også å varsle Statsforvalteren dersom de ser at det kan være grunn til å vurdere åpningen for fangst av krepse på nytt. Slike behov kan f.eks. oppstå dersom en bestand blir utsatt for en alvorlig miljøhendelse, som for eksempel akutt forurensning, eller at kravet om minstemål ikke overholdes slik at forsvarlig rekruttering ikke sikres. Kravet til dokumentasjon av bestandsstatus mener vi sikrer tilgang til tilstrekkelig kunnskap for å vurdere om noen krepsebestander i framtiden må unntas fra åpningen for fangst.

Lokale forskrifter (slik som denne) kan ikke være mindre strenge enn nasjonale (forskrift om ferskvannskrepse), men de kan derimot være strengere. Når det gjelder fisketid og minstemål, ser vi for øyeblikket ingen grunn til å legge oss på et strengere nivå enn den nasjonale forskriften. Dette vil imidlertid kunne endre seg på sikt, etter som vi får mer kunnskap om de ulike bestandene. Rettighetshavere vil uansett ha anledning til å innføre strengere regler enn forskriftene tilsier, dersom de ser at det er påkrevd for å en stabil utvikling av bestandene.

Med bakgrunn i dette fastsetter Statsforvalteren i Vestfold og Telemark en forskrift om fangst av edelkrepse som åpner for fangst av edelkrepse i hele regionen etter nærmere angitte bestemmelser. Forskriften er kunngjort i Norsk Lovtidend den 2.12.2021 kl. 15.50.

Kommentarer til paragrafene

§ 1. *Virkeområde*

Her spesifiseres at forskriften gjelder for Vestfold og Telemark, innenfor rammene av den nasjonale forskriften om ferskvannskrepse. Dette klargjør at regionale forskrifter, slik som denne, ikke kan legge seg på et mindre strengt nivå enn den nasjonal forskrift.

§ 2. *Åpning for fangst av edelkrepse*

Det åpnes for fangst av edelkrepse i vassdrag i Vestfold og Telemark, der den finnes i dag. Dette er altså en generell åpning, etter at det ikke har vært åpning for dette etter at de nasjonale begrensningene trådte i kraft i 2012 (se bakgrunn for forskriften, over).

Det presiseres også at retten til å krepse tilhører grunneier. Dette er for å påpeke at selv om det åpnes for fangst av krepse i regionen, så må man likevel innhente tillatelse for å få lov til å krepse.

§ 3. *Fisketid*

Fisketid i denne forskriften er den samme som følger av den nasjonale forskriften om ferskvannskrepse. På nåværende tidspunkt ser vi ikke behov for ytterligere innskrenkninger av fisketiden i vår region. Eventuelle lokale behov for ytterligere begrensninger av fisketiden for å oppnå en best mulig utnyttelse av krepsebestanden er opp til rettighetshaverne.

§ 4. *Minstemål*

Minstemålet for edelkreps som tillates fanget etter denne forskriften er den samme som følger av den nasjonale forskriften om ferskvannskreps. Vi ser ikke behov for ytterligere skjerpelse av minstemålet i vår region. Eventuelle lokale behov for å heve minstemålet av hensyn til en best mulig utnyttelse av krepsebestanden er opp til rettighetshaverne.

§ 5. *Metode*

Forskriften åpner for bruk av krepseteiner, og plukking av kreps i strandkanten ved bruk av åtepinner om natten. Vi har ikke fastsatt en begrensning på antall teiner, men også her vil dette være opp til rettighetshaverne å vurdere lokalt.

§ 6. *Merking av teiner*

Det påpekes at alle teiner benyttet til krepsering må merkes tydelig.

§ 7. *Spredning av sykdommer og fremmede arter*

Forskriften krever at fiskeåte må være fanget i det samme vassdraget som krepseringen foregår, og at alt utstyr skal være desinfisert ved bruk i et nytt vassdrag. Dette er for å begrense faren for spredning av krepsepest (og annen vannbåren sykdom). Dersom man oppdager signalkreps, må dette meldes til Statsforvalteren. Det linkes også til en brosjyre som blant annet gir informasjon om hvordan man skiller signalkreps fra edelkreps.

§ 8. *Bestandsvurdering*

Dersom en krepsebestand utvikler seg negativt, må Statsforvalteren vurdere om beskatningen har betydning for bestandens eksistens og eventuelt innføre strengere begrensninger i forskriften. For å hjelpe i denne vurderingen, er rettighetshaverne pålagt å bidra med informasjon om bestandssituasjonen så langt det lar seg gjøre. Slik informasjon kan fremskaffes ved fangststatistikk eller gjennom undersøkelser.

Dersom fremskaffet fangststatistikk eller undersøkelser underbygger at bestanden vurderes som sterkt nedadgående, må Statsforvalteren vurdere om åpningen for fangst av edelkreps kan opprettholdes i den aktuelle lokaliteten. Dersom fangststatistikk eller undersøkelser ikke kan fremskaffes, kan Statsforvalteren tilsvarende vurdere åpningen basert på mistanke om sterk bestandsnedgang.

Et skjema som kan brukes til føring av fangstjournal for krepsefiske er tilgjengelig på Statsforvalterens nettsider.

§ 9. *Dispensasjon*

Ved søknad kan Statsforvalteren gi dispensasjon fra bestemmelsene i denne forskriften, dersom det er til vitenskapelige formål. Dette kan dreie seg om undersøkelser, kartlegginger o.a.

§ 10. *Brudd på forskrift*

Overtredelse av forskriften er straffbart, og er hjemlet i lakse- og innlandsfiskloven § 49.

§ 11. *Ikrafttreden*

Dato for ikrafttreden er 2. desember 2021.